

Oponentní posudek na bakalářskou práci *Moniky Andruchové*
„Povaha současné studentské migrace,
případ Erasmus studentů českých vysokých škol“

V úvodu autorka charakterizuje aktuálnost zvoleného tématu. Poukazuje na povahu globalizačních procesů, na úlohu zahraničních studentských pobytů v tomto kontextu a na potřebu porozumění nejen motivacím a formám mezinárodního pohybu vysokoškolských studentů, ale i jejich sociálním a kulturním důsledkům. Zde také naznačuje, že pro zkoumání mezinárodního pohybu studentů bude využívat transnacionální interpretační rámec (s.7), který charakterizuje v teoretické části práce.

Pro charakteristiku transnacionálního rámce volí směs etnografických (sic!) a sociologických pojmů a koncepcí. Mezinárodní pobyty studentů jsou označeny pojmem dočasné a podporované migrace. Při charakteristice motivací studentů je využit odkaz na neoklasickou teorii, na některé psychologické interpretace osobního vědění a na povahu interkulturního setkávání. Pro charakteristiku povahy „migrace“ studentů jsou využity pojmy transnacionálních koncepčních přístupů, zejména pojmů transnacionální sociální pole, transnacionální síť a transnacionální identita. Výzkumné otázky navazují na výše uvedené teoretické pojmy: autorka chce sledovat motivace k „migraci“, formování a uplatnění transnacionálního vědění, určit formy transnacionálních sítí a úlohu místa v nich (ve vztahu k domovu) a dimenzi transnacionální identity (ve vztahu k národní identitě).

Výzkum je proveden na vzorku 10 vysokoškolských studentek z humanitně orientovaných fakult. Autorka využívá prostředky kvalitativní analýzy, které jsou přehledně a srozumitelně vysvětleny. Na ss. 30-45 jsou prezentovány výsledky výzkumu. Jsou uspořádány podle výzkumných otázek. V závěru pak autorka své poznatky shrnuje a konstatuje, že při migraci studentů dochází k osvojování transnacionálního vědění, které se však obtížně šíří v zemi původu (obtížný transfer), je „vlažnější“ k národní identitě (a otevřeně k jiným kulturám), vytváří se transnacionální pole, které však s ohledem na deterritorializaci má povahu vícero „domovů“ a orientuje se spíše na intenzivnější komunikační vazby (viz zejména s. 49).

Pozitivním rysem předkládané práce je dobrá struktura a přehlednost práce: formuluje cíl práce, k jeho analýze hledá dostupné teoretické pojmy a koncepce. V návaznosti na prezentované teoretické zázemí jsou formulovány výzkumné otázky, ke kterým jsou nasbírány a vyhodnoceny podpůrné argumenty. Získané poznatky se vracejí ke svým teoretickým předpokladům a většinou potvrzují jejich poznávací aktuálnost.

Moje připomínky se týkají zvoleného interpretačního rámce, který autorka považuje za interdisciplinární. S ohledem na volbu pojmu migrace čerpá zřejmě z etnografické literatury. Pojmy pole a sítě zasahují zejména do sociologické literatury a transnacionální dimenze se týká témat politologických a oblasti mezinárodních vztahů (zde si nejsem jist jak rozumět pojmu „transnacionální“, jde o nacionalismus nebo národnost?). při volbě dalších pojmů autorka také odkazuje na další sociálněvědní obory. První námitka se týká volby pojmu migrace pro jev, který je prakticky označován jako zahraniční pobyt studenta vysoké školy. Pro odbornou reflexi se mně jeví jako vhodnější pojem mobilita; jeho koncepce nabízí plodnější vyhodnocení povahy teritoriální změny. V diskuzi by bylo dobré vyjasnit, proč je využit pojem migrace (i když pojem mobilita je také používán, spíše zástupně; otázka pak zní, zda je rozdíl mezi oběma pojmy).

Druhá námitka se týká pojmů pole a síť. Při použití pojmů autorka se odvolává na 1-2 autory a ne přesně jak ve vztahu k autorům, tak i ve vymezení rozdílů mezi oběma pojmy. Pojem pole je obsazen interpretací Bourdieu-ho, to zřejmě respektují citovaní autoři, avšak v textu je pojem transnacionální pole charakterizován jako seskupení lidí kolem migrantů (viz s. 48), což by mohla být za určitých okolností síť, ale ne sociální pole. Analýze by určitě prospělo, kdyby byly využity poznatky o povaze univerzit jako institucí s určitým etickým a regulativním (institucionálním) kontextem, ve kterém idea globality je pro komunitu vědců klíčová; mobilita studentů z tohoto kulturního založení těží. V tomto interpretačním kontextu by se také více projasnil význam různých forem vědění, které souvisí s mobilitou v této institucí, zejména osvojení odborného vědění, které se při analýze dostalo dosti do pozadí (zejména při specifikaci motivací).

Uvedené námitky neeliminují výše uvedené pozitivní stránky práce: provedená analýza poukazuje na zdůvodněný soubor faktorů ovlivňujících mobilitu studentů v rámci programu Erasmus. Navrhuji hodnocení na rozmezí mezi velmi dobře a dobře; ke konečnému hodnocení se přikloním podle reakce autorky na mé připomínky.

Müller Karel, 5.6. 2013